

NOTA INFORMATIVĂ
la proiectul Hotărârii Guvernului
pentru aprobarea Programului național privind îmbătrânirea activă și sănătoasă
(2023 -2027)

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul a fost elaborat de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

Elaborarea proiectului Hotărârii Guvernului pentru aprobarea Programului privind îmbătrânirea activă și sănătoasă (2023-2027) este determinată de necesitatea asigurării implementării angajamentelor asumate de Republica Moldova prin aderarea la Planul internațional de acțiune pentru îmbătrânire de la Madrid din 2002 și Declarația Ministerială de la Roma, adoptată cu ocazia celei de a cincea Conferințe Ministeriale a Comisiei Economice pentru Europa a ONU privind Îmbătrânirea (2022). În același timp, declararea de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite a perioadei 2021-2030 ca fiind Decada Îmbătrânirii Sănatoase, impune necesitatea dezvoltării politicilor, în special în domeniul de sănătate pentru adaptarea acestuia la nevoile populației.

De asemenea, Programul derivă din Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, care prevede crearea unui mediu favorabil pentru îmbătrânirea activă și sănătoasă în scopul valorificării potențialului populației în etate și sporirii abilităților de angajare (pre-pensionare și după atingerea vârstei de pensionare), al participării în societate, al menținerii unui stil de viață independent și sănătos și al implicării în dialogul intergenerațional (direcția de politici 5.28. Protecție socială, intervenția prioritară 13, O4.3, O1.2).

În perioada 2016-2022, populația de 60 ani și peste a crescut cu peste 4 puncte procentuale și reprezintă 22,8% din populația țării. În ultimii ani se atestă o scădere a duratei vieții persoanelor de 60 ani și peste. În anul 2021 durata vieții persoanelor de 60 ani a scăzut comparativ cu anul 2020 cu 0,96 ani, a persoanelor de 65 ani cu 0,91 ani, iar la cele de 85 ani cu 0,36 ani.

Elaborarea programului este determinată de necesitatea consolidării eforturilor tuturor actorilor în vederea promovării politicilor care să răspundă nevoilor unei populații îmbătrânite.

Programul vine să răspundă la o serie de nevoi, printre care:

- necesitatea dezvoltării în continuare a sistemelor de asistență socială, de sănătate, de educație etc., care să permită valorificarea potențialului de îmbătrânire activă și sănătoasă, inclusiv prin asigurarea unei piețe a muncii incluzive pentru toate vârstele, dezvoltarea abilităților prin programe de formare continuă care să contribuie la fortificarea autonomiei persoanelor în vârstă;
- necesitatea de consolidare a capacităților instituționale la nivel central și local, care să permită implementarea acțiunilor ce vizează îmbătrânirea activă, fapt determinat de implicarea scăzută a actanților în aplicarea documentelor de politici, prioritizarea precară a problemei la nivel local, resurse financiare limitate etc.;
- necesitatea de a asigura integrarea și participarea deplină a persoanelor în vârstă la viața socială, prin extinderea modalităților de consultare și implicare în procese decizionale la nivel local și național, a oportunităților de implicare în activități generatoare de venit și voluntariat, prin consolidarea dialogului intergenerațional;
- necesitatea creării mediului social, fizic, digital prietenos cu vârsta și mai accesibile pentru toate persoanele, prin implementarea unor soluții inovative în domeniul infrastructurii, prin continuarea integrării abordării îmbătrânirii active și sănatoase în toate domeniile, prin diminuarea singurătății și a izolării sociale, prin combaterea stereotipurilor, prejudecăților și discriminării bazate pe vârstă în toate domeniile vieții sociale.

Evaluările externe asupra implementării în Republica Moldova a principiului îmbătrânirii active, realizate cu

suportul partenerilor de dezvoltare – Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA) și Comisia Economică pentru Europa a ONU (UNECE) în anul 2021 și 2022, au accentuat necesitatea extinderii serviciilor sociale pentru persoanele în vârstă și a serviciilor de îngrijire geriatrică și paliativă, oportunităților de educație de-a lungul vieții și de participare a persoanele vârstnice pe piața muncii.

Toate aceste acțiuni vor îmbunătăți climatul de îmbătrânire activă și sănătoasă de-a lungul vieții și vor oferi oportunități pentru ca aceștia să se implice și să participe plenar în toate domeniile sociale, civice și economice.

3. Descrierea gradului de compatibilitate pentru proiectele care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene

Proiectul nu are ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene.

4. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Programul corelează cu acțiunile de politici incluse în *Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”* în domeniul asistenței sociale, sănătății, educației, ocupării care urmează să fie dezvoltate și implementate de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale, alte ministere și agenții guvernamentale în perioada anilor 2023-2027.

Proiectul programului conturează următoarele priorități în domeniul îmbătrânirii active și sănătoase pe următorii 5 ani:

Obiectiv specific 1.1. Crearea și extinderea de către 50 autorități publice locale a serviciilor sociale de bază pentru persoanele în vârstă, până în anul 2027.

Acest obiectiv se va realiza prin: (i) sporirea accesului populației în vârstă la dispozitive asistive/mijloace ajutătoare tehnice; (ii) extinderea pachetului de servicii sociale pentru persoanele în vârstă (serviciul de îngrijire la domiciliu, serviciul de alimentare socială, centre de zi pentru vârstnici); (iii) dezvoltarea cursurilor de instruire continuă a personalului serviciilor sociale destinate persoanelor în vârstă.

Obiectiv specific 2.1. Sporirea cu 60% a gradului de implementare a obiectivelor de politică publică relevante îmbătrânirii active și sănătoase, ca urmare a fortificării capacităților autorităților administrative responsabile de implementarea Programului, până în anul 2027.

Acest obiectiv se va realiza prin: (i) extinderea serviciilor de îngrijire geriatrică și paliativă; (ii) implementarea conceptului de „Universitatea pentru vârsta a treia”; (iii) revizuirea cadrului normativ în vigoare prin reglementarea mentoratului la locul de muncă cu implicarea persoanelor în vârstă; (iv) integrarea îmbătrânirii în activitatea poliției comunitare; (v) implementarea inițiativei „Localitate cu infrastructură prietenoasă vârstei” și integrarea cerințelor minime în Programul de Dezvoltare Regională și Locală.

Obiectiv specific 2.2. Integrarea perspectivei îmbătrânirii active și sănătoase în 5 politici sectoriale, până în anul 2027.

Obiectivul se va realiza prin: (i) integrarea prognozelor demografice în elaborarea Cadrului Bugetar pe Termen Mediu; (ii) extinderea și îmbunătățirea cadrului național de statistică în domeniul îmbătrânirii; (iii) fortificarea capacităților funcționarilor publici în domeniul integrării principiului îmbătrânirii active în politicile sectoriale, inclusiv sub aspectul îmbătrânirii active sensibile la dimensiunea egalității de gen.

Obiectiv specific 3.1. Ajustarea de către cel puțin a 80 de autorități publice locale a serviciilor comunitare existente (cultură, sport etc.) pentru a le face mai prietenoase persoanelor vârstnice, până în anul 2027.

Acest obiectiv se va realiza prin: (i) extinderea Programului național „Voucher cultural” pentru persoanele în vârstă; (ii) integrarea principiului îmbătrânirii active și sănătoase în strategiile locale; (iii) dezvoltarea cadrului

metodologic și regulatoriu pentru ajustarea programelor de sport și de cultură pentru a le face mai prietenoase vârstnicilor; (iv) pilotarea pe regiuni a serviciilor/programelor în domeniul sportului și culturii adaptate pentru vârstnici și evaluarea acestora; (v) instruirea specialiștilor locali în domeniul sportului și culturii cu privire la adaptarea programelor locale pentru interesul vârstnicilor.

Obiectiv specific 3.2. Inițierea de către 50 autorități publice locale a serviciilor și programelor comunitare de mobilizare, auto-organizare a persoanelor vârstnice, până în anul 2027.

Obiectivul dat se va realiza prin: (i) elaborarea cadrului regulatoriu și metodologic pentru serviciile/programele comunitare de mobilizare și împuternicire a vârstnicilor la nivel local; (ii) realizarea programului de instruire pentru autoritățile publice locale și organizațiile societății civile în domeniul mobilizării comunitare; (iii) extinderea serviciilor/programelor de mobilizare comunitară a vârstnicilor pentru comunitățile cu un nivel ridicat de îmbătrânire; (iv) consolidarea capacităților și competențelor coordonatorilor de voluntari din cadrul Centrelor de tineret în realizarea activităților cu implicarea vârstnicilor; (v) extinderea Concursului Premiul Național în domeniul îmbătrânirii active „Pentru o viață activă la orice vârstă”.

Obiectiv specific 3.3. Sporirea numărului de organizații ale societății civile care implementează programe și activități destinate îmbătrânirii active la nivel local, de la 4 în anul 2022 la 25 în anul 2027.

Acest obiectiv se va realiza prin implementarea programului de granturi mici în domeniul îmbătrânirii active.

Obiectiv specific 4.1. Dezvoltarea și asigurarea funcționalității Platformei Naționale de Echipamente TIC pentru vârstnici, începând cu anul 2024.

Atingerea obiectivului dat se va realiza prin: (i) elaborarea și aprobarea conceptului de funcționare a Platformei Naționale; (ii) elaborarea metodologiei de identificare și distribuție a echipamentelor TIC pentru persoanele vârstnice; (iii) elaborarea/aprobarea planurilor anuale de colectare și distribuție a echipamentelor. Gestionarea și monitorizarea procesului de colectare și distribuție a echipamentelor.

Obiectiv specific 4.2. Inițierea și implementarea Programului de Suport pentru Conectare dedicat persoanelor vârstnice, asigurându-se accesul în perioada anilor 2024-2027 pentru 25.000 de persoane vârstnice la comunicare prin echipamente moderne.

Acest obiectiv se va realiza prin: (i) elaborarea cadrului regulatoriu pentru operaționalizarea Programului Național; (ii) crearea portofoliului de pachete și servicii de conectare accesibile persoanelor vârstnice cu venituri reduse.

Obiectiv specific 4.3. Extinderea în mai multe comunități a rețelei naționale de mentori digitali pentru vârstnici, contribuind la sporirea numărului acestora până la 5.000 persoane, având cunoștințe de operare a echipamentelor TIC și posibilitatea de accesare a serviciilor publice, de comunicare și relaționare socială, până în anul 2027.

Obiectivul dat se va realiza prin: (i) dezvoltarea programului minim de instruire și ghidare al vârstnicilor în utilizarea TIC; (ii) selectarea anuală a voluntarilor în calitate de mentori digitali și instruirea acestora.

Obiectivele Programului corelează cu angajamentele Planului internațional de acțiune pentru îmbătrânire de la Madrid, având impact asupra domeniilor măsurate prin Indicele îmbătrânirii active.

Suplimentar proiectul prevede și abrogarea Hotărârii Guvernului nr. 406/2014 cu privire la aprobarea Programului pentru integrarea problemelor îmbătrânirii în politici, care nu asigură convergența cu normele și cerințele de elaborare a actelor normative în vigoare.

5. Fundamentarea economico-financiară

Valoarea estimativă a resurselor financiare necesare pentru asigurarea implementării documentului de politică publică în domeniul îmbătrânirii active și sănătoase în perioada 2023-2027 este de 129,80 mil. lei, dintre care 82,86 mil. lei din bugetul de stat și 46,94 mil. lei din surse ale partenerilor de dezvoltare, identificate la momentul elaborării Programului.

Pentru anul 2023 a fost alocată la bugetul de stat suma de 480 mii lei pentru realizarea acțiunilor 3.2.6 și 3.3.1 din proiectul Planului de Acțiuni, subprogramul 9019 Protecția socială a unor categorii de cetățeni.

Obiectivele și acțiunile propuse în cadrul Programului vor fi corelate cu resursele financiare planificate în Cadrul Bugetar pe Termen Mediu, la sectoare și subprograme, precum:

- sectorul Sănătate (80), resurse planificate 15 mil. lei, în special la subprogramele 8008 Îngrijiri medicale comunitare și la domiciliu, 8015 Servicii medicale paliative, 8018 Programe naționale și speciale în domeniul ocrotirii sănătății;
- 2024 – 0 lei;
- 2025 – 5 mil. lei;
- 2026 – 5 mil. lei;
- 2027 – 5 mil. lei;
- sectorul Educație (21) resurse planificate 11,5 mil. lei;
- 2024 – 0,5 mil. lei;
- 2025 – 2,7 mil. lei;
- 2026 – 4,2 mil. lei;
- 2027 – 4,1 mil. lei;
- sectorul Protecția socială (90) resurse planificate 40,88 mil. lei la subprogramele, 9004 Protecție a persoanelor în etate, 9010 Asistența socială a persoanelor cu necesități speciale, 9012 Protecția socială în cazuri excepționale, 9019 Protecția socială a unor categorii de cetățeni;
- 2024 – 8,88 mil. lei;
- 2025 – 8,18 mil. lei;
- 2026 – 11,7 mil. lei;
- 2027 – 12,12 mil. lei.
- sectorul Cultura, cultele și odihna (85) resurse planificate 15 mil. lei;
- 2024 – 3 mil. lei;
- 2025 – 3,5 mil. lei;
- 2026 – 4 mil. lei;
- 2027 – 4,5 mil. lei.

Suma de 46.94 mil. lei reprezintă asistență tehnică din partea partenerilor de dezvoltare pe perioada 2023-2027.

Valoarea resurselor financiare cât și costurile necesare pentru asigurarea implementării Programului vor fi înaintate la etapa de elaborare a Cadrului bugetar pe termen mediu (2024-2026), (2025-2027), cât și la proiectele legilor bugetelor de stat pentru anii 2024-2027.

Tabel buget anexat.

6. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

Proiectul propus spre aprobare corespunde structurii actelor emise de către autoritățile administrației publice centrale de specialitate și conține elementele componente prevăzute de tehnica legislativă. Totodată, proiectul de hotărâre prevede modificarea sau elaborarea unor acte normative noi, conform planului de acțiuni de implementare a prezentului Program.

7. Avizarea și consultarea publică a proiectului

Proiectul Programului a fost elaborat în conformitate cu hotărârea de Guvern Nr. 386/ 2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice.

Pentru elaborarea programului a fost constituit un grup de lucru format din 25 de reprezentanți ai autorităților publice centrale, societății civile și partenerilor externi de dezvoltare. Proiectul Programului a fost elaborat într-un proces extins de consultări publice.

De asemenea, proiectul Programului a fost transmis Cancelariei de stat pentru evaluarea calității și conformității acestuia. În conformitate cu raportul de evaluare au fost realizate modificările recomandate.

În scopul respectării prevederilor Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, proiectul hotărârii Guvernului a fost plasat pe pagina web oficială a Ministerului Muncii și Protecției Sociale precum și pe platforma guvernamentală www.particip.gov.md.

Proiectul hotărârii Guvernului a fost prezentat, în modul stabilit, spre avizare instituțiilor interesate pe data de 19 ianuarie 2022. La prima etapă a procesului de avizare, proiectul a fost avizat de 17 autorități și alte instituții publice, din care 15 au avizat proiectul cu unele propuneri. Proiectul a fost definitivat ținând cont de propunerile înaintate de către instituțiile vizate, în corespundere cu tabelul de sinteză. Proiectul definitivat al hotărârii Guvernului a fost prezentat spre avizare repetată tuturor instituțiilor interesate, fiind plasat, pentru consultări publice pe platforma guvernamentală www.particip.gov.md.

8. Constatările expertizei anticorupție

Nu se aplică.

9. Constatările expertizei juridice

Informația privind rezultatele expertizei juridice au fost incluse în sinteza obiecțiilor și propunerilor/recomandărilor la proiectul Hotărârii de Guvern.

Ministru

Alexei BUZU

Bugetul Programului privind îmbătrânirea activă și sănătoasă (2023-2027)

	Surse bugetare (în milioane lei)						Parteneri de dezvoltare (în milioane lei)						Total (în milioane lei)					
	2023	2024	2025	2026	2027	Total	2023	2024	2025	2026	2027	Total	2023	2024	2025	2026	2027	Total
Obiectiv 1	0	8,2	7,3	7,6	8	31,1	10,04	11	2	3	3	29,04	10	19,2	9,3	10,6	11	60,14
Obiectiv 2	0	0	5,2	5,2	5,1	15,5	0	0	0,26	1,55	0,2	2,01	0	0	5,46	6,75	5,3	17,51
Obiectiv 3	0,48	4,18	6,88	12,1	12,62	36,26	0,69	1,6	0,7	3	3	8,99	1,17	5,78	7,58	15,1	15,62	45,25
Obiectiv 4	0	0	0	0	0	0	0	3,9	1	1	1	6,9	0	3,9	1	1	1	6,9
Total program	0,48	12,38	19,38	24,90	25,72	82,86	10,73	16,50	3,96	8,55	7,20	46,94	11,21	28,88	23,34	33,45	32,92	129,80

